

Niemen i inni - Uwagi o rynku polskiego szkła międzywojennego [xxx]

Artikel aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267> (5 Seiten)

Die Quelle „<http://www.artbiznes.pl>“ sollten Sie sich merken! Von dort aus erreicht man Auktionshäuser und Ausstellungen in Polen!

SG: **Zum Abdruck des folgenden Artikels in polnischer Sprache** - er wurde zuerst **gefunden von Glen Thistlewood**, die mich darauf aufmerksam machte. Leider ist die polnische Sprache für Nichtslawen noch schwerer zu verstehen als Tschechisch oder Russisch, man kann fast gar nichts erkennen außer Namen.

Abb. 2007-1/151

Wazon, szkło cichodmuchane, matowione
[Vase, Glas press-geblasen, mattiert]
Huta Szkła **Niemen**, model 1108
aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267>

Andererseits ist Pressglas aus Polen für die Pressglas-Korrespondenz noch völliges Neuland. Gerade erst wurde ein vollständiger Katalog von **Zabkowice um 1930 mit Pressglas** gefunden. **Malcolm und Hilary Ross** - die einige Zeit in Polen gearbeitet und gelebt haben - haben einen vollständigen **Katalog Hortensja 1936 mit Pressglas** gefunden und ihn Glen Thistlewood zur Verfügung gestellt. Bei der Suche im INTERNET wurden Hinweise auf zwei weitere Glaswerke gefunden - **Niemen** und **Kara**: **Kara** erzeugte von Beginn an Flachglas, auch nach 1945. **Niemen** erzeugte auch Pressglas hoher Qualität. Der folgende Artikel befasst

sich ausschließlich mit Glas aus Niemen, traditionell geblasen und geschliffen, aber auch gepresst. Es gibt dazu 10 hervorragende Bilder mit einigen Überraschungen! Der Artikel wurde offenbar von einem polnischen Kenner geschrieben.

Es wäre einfach schade, diese Entdeckung wieder zu vergessen! Die exzellenten Bilder von studiogif.com zeigen, dass in Polen in den 1930-er Jahren - im Art Déco - Pressglas höchster Qualität hergestellt und weltweit verkauft wurde!

Abb. 2007-1/152

Wazon, szkło prasowane, matowione
[Vase, Glas, gepresst, mattiert]
Huta Szkła **Hortensja**, wzór 449
aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267>

Eine gute Übersetzungs-Software für Polnisch-Deutsch soll erst beschafft werden, wenn mehr polnisches Material gefunden wurde. **Der Artikel wird in der PK in Polnisch abgedruckt und kommt so auch auf www.pressglas-korrespondenz.de.** Vielleicht findet sich ein Leser der PK oder im Internet, der den Artikel entweder versteht oder sogar übersetzen kann. Dann wird er selbstverständlich in der PK und in www.pressglas-korrespondenz.de auch noch in Deutsch abgedruckt!

Vielleicht findet sich über www.pressglas-korrespondenz.de auch ein Leser in Polen. Nach Auskunft der Webstatistik des Providers für www.pressglas-korrespondenz.de gab es **2006 immerhin 331 Aufrufe aus Polen** (von insgesamt 227.370 Aufrufen aus der ganzen Welt, davon geografisch auswertbar 118.620).

Außerdem haben sich bei der Suche noch Adressen von polnischen Auktionshäusern mit einigen - leider schlechten - Bildern von Hortensja und Niemen gefunden. Auch sie werden hier dokumentiert.

Zu Huta Szklá **Hortensja** habe ich über GOOGLE auch einen Hinweis auf den Katalog einer Ausstellung 1960 im **Muzeum Narodowe w Warszawie** gefunden, der aber bisher nicht beschafft werden konnte:

1960 (ok.) Zestaw kieliszków, proj. Wiesław Sawczuk, prod. Huta Szklá Gospodarczego Hortensja w Piotrkowie Trybunalskim, wym.: 18 x 4,5 x 7,3 cm; 14,2 x 3,8 x 10,4 cm; 12 x 3,6 x 7,8 cm; 13 x 3,8 x 5,3 cm, własność Muzeum Narodowe w Warszawie

Abb. 2007-1/153

Wazon, szkło prasowane

[Vase, gepresstes Glas]

Huta Szklá **Hortensja**, wzór **430**

aus [http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...](http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp?...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?)

[jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?](http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp?...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?)

Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267

siehe PK Abb. 2006-2/153!

Autor dankt Panom Stanisławowi i Włodzimierzowi Szallom za inspirację i wiele cennych informacji dotyczących polskich szkieł międzywojennych. Fot. studiogif.com

Produkcja niemieńska - mówił profesor Paweł Banaś w wywiadzie dla A&B (2000 nr 12) - jest dość dobrze rozpoznana, niemniej ciągle jeszcze szkła Niemna u-

chodzą za wyroby innych polskich hut, a także, z racji podobieństw, szkła czeskie". Na polskim rynku międzywojennego szkła nierzadko dzieje się też odwrotnie.

Za sztandarowy przykład produktu z huty rodziny Stolle nadal dość często uznawany jest jeden z popularniejszych modeli prasowanych wazonów z piotrkowskiej **Hortensji** (w **katalogu Centrali Handlowej Ceramiki z 1949** roku opatrzony numerem **430**) lub jego wariant (żardiniera), zazwyczaj w niematowionej wersji powojennej. Wykazują one, co prawda, analogię do szkieł niemieńskich (mam na myśli **modele oznaczone w przedwojennym katalogu numerami 1412, 1415**), ale i różnią się znacznie, tak detalami projektu, jak i precyzją wykonania (powojenne polskie szkła prasowane najczęściej mają ślady szwów po formie i bardziej zaoblone krawędzie). Wniosek? Mimo licznych publikacji, przede wszystkim autorstwa Banasia, niekwestionowanego autorytetu w dziedzinie szkła, oraz kilku wystaw monograficznych i prezentowanych stale kolekcji (m. in. w Muzeum Narodowym w Kielcach), pomyłki, niewłaściwe atrybucje i - co poniekąd się z tym wiąże - wyce-ny nadal dość często zdarzają się nie tylko w małych antykwariatach, ale i w prestiżowych domach aukcyjnych czy, co gorsza, w muzeach.

Abb. 2007-1/154

Żardiniera, szkło prasowane, matowione,

[Jardiniere, Glas gepresst, mattiert]

Huta Szklá **Niemen**, wzór **1415**

aus [http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...](http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp?...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?)

[jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?](http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp?...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?)

Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267

siehe PK Abb. 2006-1/228!

Dwa przykłady. Kilka miesięcy temu w reprezentacyjnym salonie jednego z wiodących na polskim rynku domów aukcyjnych pojawiła się bomboniera z huty **Niemen**, klasyczny i bardziej, mogłoby się wydawać, kojarzony model szkła prasowanego tej wytwórni (w katalogu firmowym numer 1668). Przedmiot, choć popularny, o tyle wart uwagi, że - oprócz częściowego matowienia - był także malowany czernią. Ten typ zdobienia w wypadku polskich szkieł występuje nie tak znowu często, został bowiem przyswojony stosunkowo późno, dopiero w drugiej połowie lat 30. Ale nikt z zainteresowanych klientów nie dowiedziałby się tego z opisu przedmiotu. Opis ten w drobiazgowości swojej przypominał prace studentów historii sztuki wczesnych lat, zabrakło w nim jednak danych o podstawowym zupełnie znaczeniu, tj. technologia, przybliżony czas powstania i - *at last, but not least* - wytwórca. Dane te trudno zaliczyć do wysoce specjalistycznej wiedzy tajemnej, wszystkie można odnaleźć w tekstach Banasia, tekstach

powszechnie dostępnych (co nie znaczy, jak się okazuje się, czytanych), poza tym niemeńska bombonierka to poczciwy klasyk rodzimego designu. Zdumienie budziła jednak także wycena szkła - 650 zł, cena wysoka, nawet jeśli weźmiemy pod uwagę prestiż firmowego salonu na głównej ulicy miasta. Przedmiot zniknął stamtąd wkrótce - i jakież było moje zdziwienie, gdy ujrzałem go w innym mieście, w innym sklepie tej samej „sieci”, z nieskorygowanym opisem i... z nową ceną, która opiewała na kwotę 1250 złotych (!). Rozsądek i rynek podpowiadają, że szkło tego typu powinno maksymalnie kosztować ok. 400 zł, przy czym podobne egzemplarze można nabyć okazjnie już za kilkadziesiąt złotych, a analogiczna hialitowa bombonierka (akurat nie z Niemna), wystawiona w 2003 roku na aukcji krakowskiej Desy, nie uzyskała ceny wywoławczej 200 zł.

Abb. 2007-1/155

Wazon, szkło optyczne zdobione „lekkim” szlifem
[Vase, Glas, optisch geblasen(?), geschliffen]
Huta Szkła **Niemen**, model 1299
aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?-Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267>

Z kolei niedawna monograficzna aukcja Rempexu, poświęcona - to na polskim rynku nowość - różnym manifestacjom *art déco*, była już częściowo przynajmniej wolna od tego typu uchybień. Opisy szkła irytowały jednak nieco szkolarską dokładnością. Czyżby nopuszony ton miał sugerować powagę i rzetelność wystawcy, w które przecież nikt nie ma powodu wątpić? Przydałoby się więc - dla ścisłości - fachowe nazewnictwo kolorystyki oferowanych szkła. Niepokoiła także - w wypadku produkcji pozaniemeńskiej - ogólnikowość atrybucji, takiej, mam wrażenie, „dla świętego spokoju” (typu „Czechy? lata 30. XX wieku”), niepokoił też brak odniesień do katalogów firmowych i literatury przedmiotu. Odniesienia te pozwoliłyby np. „zawę-

zić” atrybucję prasowanego wazonu w odcieniu rozalimowym (w katalogu aukcji nr 114), który - jeśli wziąć pod uwagę *design* - jest bliźniaczym wariantem szkła z huty **Niemen**: bombonierki (model nr 1670), misy (nr 1761) i naczynia z oferty łódzkiego „Rynku Sztuki”, określonego jako „krater do lodu” (być może, jest to pozakatalogowy wyrób huty Stollich). Milczeniem wypada objąć także mocno zawyżoną cenę wywoławczą tego wazonu (1000 zł), który ostatecznie nie znalazł na aukcji nabywcy (został sprzedany później za ciągle bardzo wysoką cenę 800 zł). Z oferowanych na aukcji 18 szkła sprzedawały się w ogóle zaledwie 4 - dwa za cenę wywoławczą i dwa poniżej tej ceny, w tym zielony szlifowany wazon z Niemna (model nr 1046), który osiągnął cenę warunkową 500 zł (750). Zastawiające - czyżby wyniki aukcji świadczyły, że apogeum zainteresowania *art déco* i szkłem w tym stylu już przeszło, że oryginalna inicjatywa Rempexu przysłała na polskim rynku zbyt późno?

Abb. 2007-1/156

Wazon, szkło prasowane, matowione
[Vase, Glas, gepresst, mattiert]
Huta Szkła **Niemen**, model 1815
aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?-Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267>

Przykłady z życia antykwarycznego można by mnożyć. Sygnowany serwis niemeński do likieru o numerze katalogowym 1529, szlifowany sześciokątnie „w kant” i będący wierną repliką analogicznego fasonu z wytwórni Mosera, wyceniony przez Banasia (w *Poradniku polskiego kolekcjonera*) na ok. 300-400 zł, kosztuje w jednym z krakowskich antykwariatów... 1400 zł. Reprodukowana tutaj **ametystowa karafka z motywem kiści winogron z serwisu nr 1534** - wzór importowany niemal dosłownie z Czech (różnica dotyczy tylko kieliszków: polskie przypominają szklaneczki, nie mają nóżek), być może także Moserowski - mimo uszkodzeń i braku kie-

liszków została sprzedana w trójmiejskiej galerii w 2003 roku za 500 zł. Ale to - podobnie jak wymienione wyżej przykłady - wypadki raczej skrajne. Ceny szlifowanych szkieł z polskich hut kształtują się na poziomie ok. 300-1400 zł, w zależności od wielkości, fasonu i koloru. Ceny szkieł prasowanych są odpowiednio niższe, nie tylko z uwagi na masowość związaną z technologią „pressu”.

Abb. 2007-1/157

Karafka, szkło prasowane, szlifowane, matowione

[Karaffe, Glas gepresst, geschliffen, mattiert]

Huta Szkła **Niemen**, model 1534

aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...>

jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?-

Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267

Wydaje się, że moda na kolekcjonowanie międzywojennej galanterii ze szkła prasowanego jest obecnie w wyraźnej defensywie. Największe, wieloelementowe i najrzadsze okazy nie powinny więc osiągać cen wyższych niż ok. 200-400 zł, a popularne modele szkieł użytkowych - stołowych można nabyć już za kilkadziesiąt złotych. Oczywiście, wyższe ceny osiągają prasowane szkła z huty **Niemen** - zdecydowanie najlepszej jakości, które dorównują wyrobom najlepszych manufaktur europejskich i amerykańskich, zarówno jeśli chodzi o jakość masy szklanej i precyzję tłoczenia oraz wykańczania, jak i *design*, typowy dla tzw. *depression era glass*. Był on projektowany indywidualnie, m. in. przez Michała Titkova, bądź przejmowany bez troski o prawa autorskie (to dla rynku szkła typowe), np. od angielskiej wytwórni Bagley. Wazony optyczne, przede wszystkim pochodzące z Zawiercia, kosztują obecnie 150-200 zł.

Abb. 2007-1/158

Żardiniera, szkło prasowane, matowione

[Jardiniere, Glas gepresst, mattiert]

Huta Szkła **Hortensja**, wzór 460

aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...>

jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?-

Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267

Najwyższe ceny osiągają szkła unikatowe - zdarzające się niesłychanie rzadko - oraz rzadkie modele, w tym np. pozakatalogowe modele Niemna, m. in. płaskie żardinieri ze szlifowanego szkła o łódkowatym kształcie (w Polsce zachowały się co najmniej 3 egzemplarze obu ich wariantów w zbiorach prywatnych i w Muzeum Narodowym we Wrocławiu). Droższe są również szkła sygnowane, przede wszystkim szkło oświetleniowe z **Zawiercia** oraz szlifowane wazony z huty **Niemen**, znaczone - nie zawsze, a z praktyki rynkowej wynika, że niezbyt często - trawioną na spodzie sygnaturą - pieczętką *JStolle* o charakterystycznym kształcie (inne typy sygnatur niemieńskich spotyka się bardzo rzadko, np. na wyrobach powojennych bądź izolatorach, będących ważnym elementem produkcji huty). Wysokie ceny osiągają też cichodmuchane wazony tej wytwórni. Ich kariera na rynku międzywojennego szkła jest swoistym paradoksem. Należały do najtańszych (jeśli brać pod uwagę przedwojenne cenniki) i najmniej prestiżowych wyrobów huty Stollich, dmuchane w metalowych formach i matowione w celu maskowania wad szkła, związanych z tą technologią. Ale też zachowało się stosunkowo mało takich obiektów i nawiązują one wyraziście do stylistyki szkieł *art déco*, w tym René Lalique'a i jego naśladowców.

Za największy z wazonów cichodmuchanych Niemna (model 1307) przyjdzie nam zatem zapłacić od 1500-2000 zł, za modele 1109, 1308 - ok. 1400 zł. Ale już **matowiony wazon nr 1108** ze szkła w kolorze ametystowym został sprzedany (2004) w internetowym portalu Allegro za okazijną cenę 500 zł. Trzeba bowiem podkreślić, że Allegro i w ogóle rynek prywatnych aukcji internetowych staje się alternatywą dla rynku profesjonalnych antykwariatów i domów aukcyjnych, alternatywą kuszącą także ze względu na znacznie niższe ceny, choć wymagającą większego rozeznania. Wszak niekoniecznie muszą tu obowiązywać reguły profesjonalnej rzetelności i uczciwości. A te w dobie niestety jednak częściowej dezinformacji (błędy w literaturze fachowej!) i coraz powszechniejszych fałszerstwach - np. prawdziwego wysypu w Warszawie i innych dużych miastach fałszywie sygnowanych szkieł Mosera (przy czym sygnatury są umieszczane także na szklach

prasowanych i to podłej jakości!) - stają się wartościami szczególnie pożądanymi.

Abb. 2007-1/159
Wazonik, szkło szlifowane
[kleine Vase, Glas, geschliffen]
Huta Szkła **Niemen**, model 1047
aus <http://www.artbiznes.pl/jsp/artbiznes/artykuly.jsp;...jsessionid=7F94080B02B375FD447E1B0E05A75554?-Typ=detal&Id=1&IdArtykulu=1267>

Die folgenden Bilder stammen von den Websites polnischer Auktionshäuser, leider in magerer Qualität, aber interessant!

<http://www.ryneksztuki.lodz.pl/szklo.htm>

Abb. 2007-1/160
Bomboniera art deco
Polska, 1.30.XX w.
nsygn. [nicht gemarkt], Huta Szkła **Hortensja**

Abb. 2007-1/161
Krater do lodu z pokrywką art deco
Polska, I ćw.XX w.
Huta Szkła **Niemen**

<http://www.rempex.com.pl> ...
Strona główna / Aukcje / II Aukcja Art Deco

Abb. 2007-1/162
Wazon, # 057
podstawa uskokowa romboidalna, korpus owalny zdobiony pionowymi wklęsłościami i fryzem z różami, krawędź silnie wywinęta na zewnątrz; szkło zielone, prasowane; 14 x 23 x 17 cm
Polska, ok. 1935
Huta Szkła **Hortensja**, Piotrków Trybunalski
SG: diese Vase kam mir sehr bekannt vor, ich habe sie aber bei Brockwitz und Walther nicht gefunden. **Pamela Wessendorf** hat sie bei Bernsdorf gefunden: MB **Bernsdorf 1932**, Tafel 52 a, Nachtrag, Nr. 797/798, Vase „**Rosalind**“.

Abb. 2001-05/456 (Ausschnitt)
MB Bernsdorf 1932, Tafel 52 a, Nachtrag Diverse Artikel
Nr. 797/798, Vase „Rosalind“ mit Einsatz

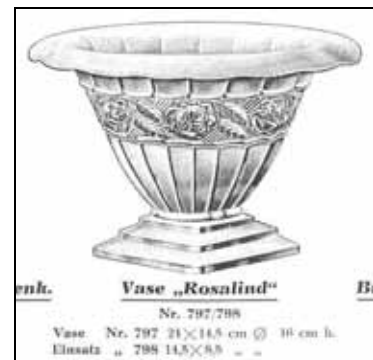

Abb. 2007-1/163

Wazon, # 062

o wrzecionowej formie, korpus zdobiony stylizowanymi geometrycznie kwiatami, wylew z wąską, lekko wywiniętą krawędzią; szkło jasnoniebieskie, „cichodmuchane“, wys. 28 cm

Polska, ok. 1930

Huta Szkła [Niemen](#), nr kat. 1308,

Abb. 2007-1/164

Wazon, # 055

korpus pękaty, zdobiony motywami wachlarzy - kwiatów, niska, wąska szyjka, szeroki wylew z wygiętą krawędzią szkło ciemnomiodowe, „cichodmuchane“, wys. 21,5 cm

Polska, ok. 1930

Huta Szkła [Niemen](#), nr kat. 1109

Literaturangaben

Banás, Paweł, Szkło huty [Niemen](#), Muzeum Mazowieckie w Płocku 1984

Huml, Irena, Huta szkła [Niemen](#), in: Projekt 1982, Nr. 2/3

Siehe unter anderem auch:

PK 2001-5 Anhang 07, SG, Mauerhoff, MB Fabryka Szkła w Ząbkowicach, um 1939 (**vor 1930!**)

PK 2006-4 Anhang 03, SG, Archiv Rona Crystal Lednické Rovne,, Musterbuch Pressglas Zabkowice, Preußisch Schlesien, um 1930

PK 2006-4 Stopfer, SG, Opak-schwarze Pressgläser nicht aus Russland: Zabkowice, Preußisch Schlesien, vor 1918

PK 2006-4 Stopfer, SG, Opak-schwarze Pressgläser mit Eichenblättern aus Zabkowice, 1900 - 1914

PK 2006-4 Stopfer, SG, Tablett mit Wellen, Zabkowice, Preuß. Schlesien, um 1930 - ähnliche Gläser

PK 2006-4 Stopfer, SG, Madonna mit Jesuskind: Zabkowice, Preuß. Schlesien, vor 1900 bis um 1930

PK 2007-1 Thistlewood, SG, Carnival Glass from Hortensja Glassworks, Piotrków Trybunalski, Poland [Huta Szkła Hortensja]

PK 2007-1 Thistlewood, SG, Carnival Glass from Zabkowice (Zombkowice) Glassworks, Poland